

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 3

Кафедра педагогіки та психології

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

обов'язкових компонент освітньо-наукової програми

другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю **053 «Психологія»**

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 22.12.2022 № 12

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 21.12.2022 № 13

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 21.12.2022 № 12

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології
(протокол від 08.12.2022 № 22)

Розробник: завідувач кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор **Олена ФЕДОРЕНКО**.

Рецензенти:

1. Професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор педагогічних наук, доцент **Ольга МАРЧЕНКО**.
2. Завідувач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент **Станіслав ЛАРІОНОВ**.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Методика та організація наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія».

Предметом навчальної дисципліни є вивчення організаційних, методологічних та методичних засад організації наукових досліджень та науково-дослідної діяльності в цілому.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теоретико-методологічні проблеми психології», «Методологія та технології проведення тренінгів», «Сучасні технології управління персоналом».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

Тема № 1. Наука як система знань і сфера людської діяльності: поняття, ознаки, класифікація, функції.

Тема № 2. Загальна характеристика наукового дослідження.

Тема № 3. Структура і логіка наукового дослідження.

Тема № 4. Методи емпіричного дослідження.

Тема № 5. Методи теоретичного дослідження.

Тема № 6. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

Тема № 7. Бібліотечно-бібліографічні джерела та Інтернет-ресурси науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності.

Тема № 8. Експертиза як невід'ємна складова науково-дослідної діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1 Основною метою навчальної дисципліни є вивчення теоретичних засад та практичних аспектів організації науково-дослідної діяльності.

1.2. Головними завданнями навчальної дисципліни є: ознайомлення здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ознайомлення слухачів магістратури з основними методами наукового дослідження, які застосовуються у процесі наукового пошуку; формування практичної готовності до організації та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, проектних розробок, контролю та коригування їх результатів.

1.3. За результатами вивчення навчальної дисципліни згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- основні етапи проведення наукового дослідження;
- методи дослідження, які використовуються на емпіричному рівні;
- методи дослідження, які використовуються на теоретичному рівні;

- сутність понять «методологія», «метод» і «методика» наукового дослідження;
- логічну структуру наукового дослідження;
- правила вибору методів наукового дослідження.
- особливості науково-дослідної діяльності у закладах вищої освіти;
- вимоги щодо дотримання академічної доброчесності та захисту інтелектуального права авторів наукових робіт;

вміти: організовувати процес науково-дослідної діяльності;

- визначати проблему дослідження;
- визначати «об'єкт» і «предмет» дослідження;
- формулювати тему дослідження;
- формулювати мету і завдання дослідження;
- визначати гіпотезу дослідження;
- обирати методи наукового дослідження;
- формулювати висновки за результатами дослідження.
- коректно опрацьовувати бібліотечно-бібліографічні джерела та Інтернет-ресурси при здійсненні науково-дослідної діяльності.

1.4. Форма підсумкового контролю - екзамен.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин /4 кредити ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	I. Здатність застосовувати концептуальні та методологічні знання для вирішення значущих проблем у галузі держави і права, що передбачає застосування правових інститутів, норм, наукових положень, доктрин, принципів, а також організацію і проведення досліджень із подальшим впровадження інновацій в практично-перетворювальну діяльність.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до критичного осмислення суспільних та галузевих процесів і явищ.
	ЗК-2	Здатність сформулювати теоретичну або прикладну проблему, яка потребує розв'язання.
	ЗК-3	Здатність бачити поліваріативність підходів до розв'язання сформульованої проблеми, а також сформувати алгоритм її вирішення.
	ЗК-4	Здатність застосування знання під час наукового пошуку і у практичних ситуаціях.
	ЗК-5	Здатність започаткування, планування, реалізація та коригування самостійних досліджень на відповідному кваліфікаційному рівні.
	ЗК-6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, в тому числі іноземних.
	ЗК-9	Здатність генерувати нові ідеї (креативність),

		синтезувати комплексні ідеї.
	ЗК-10	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-11	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).
	ЗК-12	Здатність працювати в міжнародних наукових проєктах.
	ЗК-13	Здатність розробляти наукові проєкти та управляти їх реалізацією.
	ЗК-14	Здатність організовувати та керувати роботою творчих професійних колективів.
	ЗК-15	Здатність оцінювати результати наукових досліджень інших науковців за об'єктивними критеріями
Фахові компетентності (ФК)	ФК-8	Формування умінь застосовувати традиційні та новітні методи й інструменти наукового пошуку.
	ФК-10	Формування умінь ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення правових норм, а також знання практики їх застосування.
	ФК-11	Формування умінь критично оцінювати результати наукових пошуків, інноваційний характер одержаних результатів і на цій основі підвищувати рівень своєї професійної діяльності, включаючи безперервний саморозвиток та самовдосконалення.
	ФК-13	Формування умінь і навичок доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію про ідеї, проблеми, ухвалені рішення, досвід та аргументації; відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності.

Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	ПРН-2	Володіти сучасними методами наукового дослідження; вміти застосовувати їх в процесі вирішення правової проблематики, в тому числі шляхом генерації нових ідей.
	ПРН-3	Демонструвати високий рівень самостійності, а також навички групової взаємодії в ході розробки, реалізації й подальшого управління науковими проєктами.
	ПРН-6	Вміти використовувати здобутки теорії права, інших правових наук під час комплексних досліджень, а також розв'язання проблем окремої групи правових відносин.
	ПРН-7	Вміти використовувати міжнародний досвід при вирішенні наукової проблематики; визначати вплив міжнародних стандартів під час

		порівняння із вітчизняними.
	ПРН-10	Вміти використовувати сучасні інформаційні технології під час пошуку, збирання, обміну, демонстрації інформації, а також проведення наукових заходів
	ПРН-11	Вміти самостійно готувати проекти актів правозастосування у різних сферах професійної діяльності, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості
	ПРН-14	Вміти вільно спілкуватись з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, науковою спільнотою, суспільством у цілому, критично осмислювати та оцінювати окремі наукові дослідження із відповідної правової проблематики.
	ПРН-15	Демонструвати авторитетність, інноваційність, академічну та професійну доброчесність під час створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження, яке відповідає стандартам національного та міжнародного рівнів.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема № 1. Наука як система знань і сфера людської діяльності: поняття, ознаки, класифікація, функції.

Система наукових знань: факти, поняття, закономірності, наукові ідеї, гіпотези, закони, теорії, групи теорій. Аксіома, постулат, принцип, концепція, положення, судження як складники системи наукових знань. Наука як єдність наукової, науково-технічної, а також науково-педагогічної та науково-організаційної діяльності. Класифікація наук. Класифікація наукових досліджень. Функції науки.

Тема № 2. Загальна характеристика наукового дослідження.

Поняття про «наукове дослідження». Основні ознаки наукового дослідження (новизна питання; доказовість висновків). Характеристика наукового дослідження. Рівні (емпіричний і теоретичний) дослідження. Характеристика емпіричного і теоретичного рівнів, їх етапи реалізації. Види наукових досліджень (фундаментальні, прикладні, розробки).

Тема № 3. Структура і логіка наукового дослідження.

Поняття про структуру наукового дослідження. Методологічна і процедурна частини дослідження. Поняття «проблема» і «тема» дослідження, «об'єкт», «предмет», «мета», «завдання», «гіпотеза»; особливості їх визначення.

Тема № 4. Методи емпіричного дослідження.

Загальна характеристика методів емпіричного дослідження. Спостереження. Експеримент, його види; особливості організації. Анкетування як метод дослідження. Види анкетування (контактне, заочне, анкетування в засобах масової інформації, пілотне анкетування).

Опитування. Інтерв'ю, його різновиди. Тестування. Види тестів. Метод експертних оцінок. Метод вивчення документів.

Тема № 5. Методи теоретичного дослідження.

Загальна характеристика методів теоретичного дослідження. Ідеалізація. Формалізація. Аксиоматичний метод. Історичний метод. Аналіз і синтез. Метод системного аналізу. Абстрагування. Узагальнення. Порівняння. Методи індукції та дедукції. Моделювання.

Тема № 6. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

Загальна характеристика форм впровадження результатів наукового дослідження. Наукова монографія, наукова стаття, тези доповіді. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. Методика підготовки та оформлення публікації до видання. Методика написання наукової статті. Методика написання тез доповіді.

Тема № 7. Бібліотечно-бібліографічні джерела та Інтернет-ресурси науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності.

Класифікація інформаційного забезпечення науково-дослідного процесу за ознаками: професійно-інформаційна комунікація; пізнавальність інформації; зміст інформаційного забезпечення. Первинні та вторинні джерела інформації. Прийоми пошуку інформації в бібліотеці. Комп'ютерні технології пошуку інформації. Порядок обробки та групування інформації. Державний стандарт, що установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання та розміщення в текстах.

Тема № 8. Експертиза як невід'ємна складова науково-дослідної діяльності.

Наукова експертиза у складі діяльності державної наукової установи. Порядок призначення експертів НДР за Комплексними темами та договорами. Академічна свобода та академічна доброчесність: поняття, принципи, форми порушення, правові аспекти. Правова охорона результатів науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності.

3. Рекомендована література (нормативно-правові акти, основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
4. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 № 2658-XII (зі змінами 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

5. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.93 № 3323-XII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>.

6. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.

7. Про освіту: Закон України від 05.07.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

8. «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: Закон України № 45 01.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.

9. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і дисертацій: Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2008 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-09#Text>.

Основна

1. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. Київ : Центр учб. літ., 2016. 357 с.

2. Важинський С. Є., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. (<https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/vajinskii-posibnyk.pdf>).

3. Новіков Є. А. Правове регулювання діяльності мережі трансферу технологій : монографія. Харків : НДІ ПЗІР НАПрНУ, 2019. 173 с. (<https://ndipzir.org.ua/archives/5995>).

4. Коробочка О. М. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2015. 100 с. (<http://lib.istu.edu.ua/index.php?p=23&id=3740>).

5. Рябовол Л. Т. Система законодавства про наукову та науково-технічну діяльність. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. Вип. 5. С. 4-10. (https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/5_2018/4-10.pdf).

6. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2016. 151 с. (<http://ep3.nuwm.edu.ua/3946/>).

7. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К. : Знання, 2010. 307 с.

Допоміжна:

1. Баранова Ю. О. Методологічні правила порівняльно-правових досліджень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2015. 28 с. (<http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3225>).

2. Габаковська Х. В. Дослідницький підхід як елемент методології у сучасній юриспруденції: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01. Івано-Франківськ, 2018. 207 с. (http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=PRAVO&P21DBN=PRAVO&S21FMT=fullweb&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D340.115%28043.3%29

[%3C.%3E%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=5&S21CNR=20\).](#)

3. Христинченко Н. П. Суб'єкти наукової діяльності в Україні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 50-53. (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nashp_2014_5_10).

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. І. І. Вернадського www.nbuv.gov.ua.
2. Сайт Верховної Ради України (законодавство) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/>
3. Сайт журналу «Право України» <http://pravoua.com.ua/>
4. Головний правовий портал України <http://www.ligazakon.ua/>

4.Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

1. Поняття про наукове дослідження.
2. Формулювання мети і завдань дослідження.
3. Поняття про методологію науки.
4. Формулювання теми дослідження.
5. Поняття про науковий метод; види методів дослідження. Методика.
6. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез.
7. Методи теоретичного дослідження (ідеалізація; формалізація; аксіоматичний метод; історичний метод; метод системного аналізу; аналіз і синтез; абстрагування, його види; індукція і дедукція; моделювання).
8. Вибір методів дослідження.
9. Методи емпіричного дослідження.
10. Складання програми і робочого плану наукового дослідження.
11. Логіка і організація дослідження.
12. Вивчення літературних джерел як метод наукового дослідження. Складання огляду літератури.
13. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
14. Організація і проведення наукового дослідження.
15. Місце практики в структурі дослідження.
16. Етапи наукового дослідження.
17. Принципи наукового дослідження.
18. Процедурні особливості наукового дослідження.
19. Спостереження та його особливості.
20. Послідовність викладу матеріалів дослідження. Рубрикація тексту.
21. Анкетування та його види. Побудова анкети.
22. Загальні вимоги до тексту наукової роботи.
23. Опитування та його особливості.

24. Оформлення результатів дослідження (діаграма, графік, креслення, фотографія).
25. Інтерв'ю та правила його складання.
26. Оформлення результатів дослідження (подання табличного матеріалу).
27. Тестування. Психологічне тестування, узагальнена модель тесту.
28. Оформлення результатів дослідження (подання формул і символів).
29. Метод експертних оцінок.
30. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез.
31. Абстрагування та його види.
32. Вибір методів дослідження.
33. Аналіз та синтез як методи психологічного дослідження.
34. Етапи наукового дослідження.
35. Індукція. Дедукція. Моделювання.
36. Етапи наукового дослідження.
37. Логічна структура дослідження.
38. Формулювання теми дослідження.
39. Постановка проблеми дослідження.
40. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
41. Визначення об'єкта і предмета дослідження.
42. Принципи наукового дослідження.
43. Академічна свобода: поняття, принципи.
44. Академічна доброчесність: порушення, правові аспекти.
45. Правова охорона результатів науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності.